

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

**BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE**

**Prodejné ženy v díle Ihary Saikakua a Higuči Ičijó**

*Women for Sell in the Works by Ihara Saikaku and Higuchi Ichiyo*

OLOMOUC 2016

**Sabina Dudová**

Vedoucí diplomové práce: prof. Zdenka Švarcová, Dr.

Kopie zadání diplomové práce ze STAGu

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne:

Podpis:

## **Anotace**

Autorka si v této bakalářské práci dala za cíl na vybraných dílech Ihary Saikakua a Higuči Ičijó ukázat, jak se v Japonsku v průběhu dob Tokugawa a Meidži měnil obraz prostituce. Jednotlivá díla analyzuje s důrazem na hierarichizaci institucionalizovaných veřejných domů a způsob, jakým kurtizány vnímala soudobá japonská společnost. V analýze klade důraz na odlišný přístup obou autorů k tématu prostituce, a to s ohledem na různost kontextu dob, v nichž autoři svá díla psali. Rozboru děl každého autora předchází historický rámec mapující oba společenské kontexty.

Autor: Sabina Dudová

Název práce: Prodejné ženy v díle Ihary Saikakua a Higuči Ičijó

Vedoucí práce: prof. Zdenka Švarcová, Dr.

Počet stran: 47

Počet znaků (včetně mezer): 74 498

Počet použitých zdrojů: 26

Klíčová slova: Ihara Saikaku, Higuči Ičijó, prostituce, veřejné domy, Největší rozkošnice, Největší rozkošník, Zápolení

### **Poděkování**

Ráda bych tímto poděkovala prof. Zdence Švarcové, Dr. za vlídné vedení, ochotu a bezpočet rad a doporučení, které shledávám nesmírně cennými nejen pro účely psaní této práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za jejich bezbřehou podporu po času celého mého studia.

## Obsah

Anotace.....	4
Ediční poznámka.....	7
Úvod.....	8
Institucionalizace prostituce.....	10
Náboženství a sex.....	10
Situace ve společnosti.....	11
Čtvrti rozkoše.....	13
Hierarchie domu.....	14
Role kurtizány.....	14
Ihara Saikaku 井原西鶴.....	16
Největší rozkošník.....	17
Povídka o Seidžúróovi z města Himedži.....	20
Největší rozkošnice.....	22
Společenské změny po revoluci Meidži.....	25
Higuči Ičijó 樋口一葉.....	26
V kalném proudu.....	27
Zápolení.....	29
Rozcestí.....	32
Srovnání.....	33
Popularita a vliv doby.....	33
Stavba příběhu a pointa.....	35
Tragédie.....	36
Emoce a humor.....	37
Oděvy coby kostýmy.....	38
Místo děje coby kulisy.....	39
Náboženství.....	40
Závěr.....	42
Resumé.....	44
Seznam pramenů.....	45
Seznam literatury.....	45
Použité články.....	47

## Ediční poznámka

V práci je použito české transkripce. Japonská jména jsou uvedena v původním pořadí, tedy příjmení - jméno. Jména autorek zůstala nepřechýlena. Skloňováno je jméno i příjmení autorů.

Japonské výrazy označující hodnost prostitutek či myšlenkové koncepty jsou psané kurzívou, stejně jako názvy jednotlivých děl.

Je-li u jmen a japonských výrazů uveden japonský přepis do znaků, je uveden přímo za daným výrazem při jeho první zmínce. Týká se to především jmen analyzovaných autorů, názvů jejich děl, hodností kurtizán a specifických principů japonské kultury.

Ukázky z *Největšího rozkošníka* jsou pro účely této práce přeloženy z angličtiny.

Není-li uvedeno jinak, citace z anglických zdrojů překládala autorka práce.

## Úvod

Prostituce je napříč dějinami velkým společenským tématem po celém světě. U nás nedávno uzákoněná služba sexuální asistence pro handicapované jen potvrzuje, že nejen otázky sexuálního života jako takového, ale i tato citlivá a často tabuizovaná stránka intimity je stále aktuální<sup>1</sup>.

Avšak podoba, do níž se vyvinula prodejná láska v Japonsku v období Tokugawa, je zcela ojedinělá. Nikde jinde ve světě prostituce nedospěla k takové úrovni institucionalizace. Nevěstince vytlačované z center a sdružované do speciálně vyhrazených městských částí podléhaly striktnímu vnitřnímu systému a představovaly hierarchicky řízené podniky, jejichž obyvatelky dodržující svého typu etiketu se svými zákazníky udržovaly dlouhodobé společenské vztahy.

Samozřejmé chápání, od počátku 17. století organizované, prostituce se výrazným způsobem otisklo i do umění. Kurtizány a jejich zákazníci coby nešťastní milenci našli své stálé místo v tragických hrách dramatika Čikamacua Monzaemona, krásné nevěstky často stály modelem pro obrazy z prchavého světa *ukijoe* (浮世絵). Na co jsem se však zaměřila v této práci je pojetí veřejných domů a jejich obyvatel v literatuře, a to ve vybraných dílech Ihary Saikakua a Higuči Ičijó s důrazem na odlišnosti jejich přístupů k této problematice. Oba patří k nejvýraznějším osobnostem své doby, Saikaku coby jeden ze tří géniů éry Genroku a Ičijó jako první proslulá spisovatelka od dob heianských dvorních dam.

Soustředila jsem se především na dva vlivy určující směr jejich tvorby, a to na otázky genderu a kontextu doby. Oba tyto aspekty utvářejí výslednou podobu díla a nelze je od sebe striktně oddělit. Mým cílem bylo podat co možná nejkomplexnější obraz o této problematice v díle každého autora a naznačit tím posun v přístupu společnosti a chápání prostituce jako instituce. Je nasnadě, že na základě tvorby pouhých dvou lidí nelze popsat realitu v celé její šíři, proto jsem literární obrazy zasadila do historických rámců éry Tokugawa a Meidži s důrazem na fungování (či faktorů umožňujících fungování) veřejných domů. Pro tento účel byla zásadní kniha

---

1 Celý článek k dispozici zde: [http://zpravy.idnes.cz/sexualni-asistence-0o3-/domaci.aspx?c=A151102\\_141206\\_domaci\\_zt](http://zpravy.idnes.cz/sexualni-asistence-0o3-/domaci.aspx?c=A151102_141206_domaci_zt)



*Kruh prstenu* Jaroslava Maliny, který tuto problematiku zevrubně popisuje.

Domnívám se však, že jako spisovatelé, jejichž díla úzce souvisí se dobou, v níž a o níž psali, dokázali Saikaku i Ičijó podat výmluvné svědectví o ženách, které byly proti své vůli prodávány pro potěchu mužů.

## **Institucionalizace prostituce**

S prostitucí se člověk do jisté míry setkává napříč časem ve všech koutech světa, neboť fenomén prodejné lásky provází lidstvo už od pradávna. Specifika Japonska tkví ve způsobu, jakým se prostituce vmísila do životního stylu vyšších vrstev v době největšího rozkvětu tohoto odvětví, tedy v období Tokugawa. Šógunátní vláda prostituci nikdy nezakazovala, pouze se ji snažila regulovat systémem licencí a daní a vytěsnit ji do jasně vymezených městských částí. Vláda ustanovila zvláštní úředníky dohlížející na veřejné domy, ve snahách o celkovou kontrolu tohoto odvětví však selhávala. Později se z nevěstinců, které se kupily jeden vedle druhého, staly přesně řízené instituce s jasným vnitřním řádem.

Tento jev umožnilo několik faktorů. Za prvé to byla volnost, s jakou v Japonsku lidé nahlíželi na sexuální vztahy. Společensky byly mimomanželský sex i nezávazné aféry běžnou záležitostí a náboženství je nezakazovalo tak striktně jako například křesťanství v Evropě. Za druhé to byla majetná klientela. V dobách vybojovaného míru, kterým započalo období Tokugawa, vojenská šlechta bohatla, postupně vznikalo měšťanstvo a knížata byla nucena trávit podstatnou část života mimo svou rodinu – právě muži z těchto tří skupin patřili mezi nejčastější zákazníky ve čtvrtích rozkoše. Za třetí to byl systém přijímání nových děvčat – ta byla totiž vykupována v útlém věku z chudých rodin, kterých byla na ekonomicky slabém venkově většina.

### ***Náboženství a sex***

Když se zaměříme na náboženské a myšlenkové směry, které formovaly japonskou mentalitu, dojdeme nutně k závěru, že v chápání sexuality se od západního pohledu v jistých otázkách liší.

Náboženský systém Japonska stojí na třech základech, které se vzájemně doplňují. Pro Japonce není jako pro západního člověka víra něčím výhradním, nevybírá si příslušnost k jednomu náboženství. Naopak. Je zvyklý na to, že v průběhu života bude různé události řešit podle zvyklostí několika různých náboženství. Takový přístup je pro něj zcela přirozený.

Nejdéle působící je šintó. Vzniklo na japonské půdě, nemá zakladatele ani svatou knihu. Jde o soubor zvyků a tradic orientovaných na úctu k předkům a uctívání přírodních božstev. Hřích v křesťanském pojetí v rámci šintó neexistuje, rozlišuje se pouze, co je považováno tzv. na nečisté (krev, smrt, nemoc,...). Především kvůli krvi jsou za nečisté považovány i ženy. Na poli sexuality zapovídá šintó pouze sodomii a incest.

Kolem roku 400 se Japonci setkali s konfucianismem, prosazovat se však začal až v 7. století. Ještě více v japonské rodině utužil respekt ke starším, navíc ženu ve všech obdobích jejího života striktně podřídil muži (v mládí otci, v dospělosti manželovi, ve stáří synovi). Žena byla také povinna konat vždy tak, aby prospěla rodině (její prodání do veřejného domu praktikované v éře Tokugawa bylo pomocí finanční).

V polovině 6. století se do Japonska přes Koreu dostal buddhismus a na začátku 7. století pevně vrostl do života Japonců. V celém Japonsku se začaly masově stavět kláštery různých buddhistických škol, z nichž se později stala majetná a politicky vlivná centra vzdělanosti. Výjimkou nebyly ani ženské kláštery, kde mohly nešťastnice hledat útočiště. Buddhistické učení nabádá k oproštění se od touhy, mimo jiné i té, která se zakládá na dotyku.<sup>2</sup> Taková touha totiž vede ke strasti, neboť její naplnění skrze podlehnutí je momentální a radost z něj pomíjí.

Zásady náboženství, která v Japonsku převládala, se však v reálném životě lidí příliš neuplatňovaly. Nebyla to ani tak benevolence náboženství, jako spíš benevolentní přístup Japonců k těm zásadám, které se jim z nějakého důvodu nelíbily. Konec konců, výjimkou nebyla ani prostituce mladých chlapců, milostné vztahy mezi samuraji i mezi buddhistickými mnichy a jejich učedníky.

## ***Situace ve společnosti***

Již v průběhu 12. století dvůr ztratil správní moc ve státě a rozhodování se na dlouhou dobu ujala vojenská šlechta (od roku 1156, kdy moc ve státě uzurpoval Taira no Kijomory, až do převratu Meidži, kdy byla oficiálně navracena moc císaři, o politickém dění rozhodovaly vojenské rody). Na začátku 17. století (po dlouhém

---

<sup>2</sup> *Lexikon východní moudrosti: buddhismus, hinduismus, taoismus, zen.* 1. vyd. Olomouc: Votobia, 1996

období, kdy byla země roztržena na malá knížectví, která mezi sebou vedla neustálé boje až do sjednocení roku 1603) samurajové tvořili přibližně 7 % obyvatelstva<sup>3</sup>. Zaujímalí místa ve státní správě, jejich hlavním úkolem však bylo pěstovat bojovou zdatnost. Zákonem jim byla nařízena střídmost v zábavě, měli zakázáno starat se o pole. Spolu s povinností podřídit rodinný život povinnosti, tedy neženit se z lásky, nýbrž z rozumu a utužovat tak moc rodu, se jim zpočátku menší veřejné domy, později celé čtvrti červených luceren staly vhodným místem pro odreagování od vojenských povinností a manželství bez milostného citu. Ačkoli jejich navštěvování nebylo od samurajů žádoucí, často tak činili v přestrojení (stejně jako řada jiných mužů, ať už měšťanů či mnichů).

Situace knížat byla o poznání horší. Vzhledem k jejich bojům v 16. století šógun nechtěl, aby měla možnost se mezi sebou stýkat a případně plánovat jakékoli vzpoury. Aby šógun co nejvíce omezil jejich svobodu a měl je pod neustálým dohledem, bylo jim nařízeno trávit každý druhý rok života v hlavním městě. Ty roky, která nestrávila knížata v Edu, tam musely být jejich rodiny jako rukojmí. Toto neustálé cestování a udržování dvou panství bylo nejen finančně nákladné, ale i velmi frustrující. Hlídaná knížata odtržena od svých rodin tvořila podstatnou část klientely veřejných domů.

Díky prudkému rozvoji měst, která se stávala uzly obchodu a dopravy, zefektivněnému zemědělství a dlouhodobě přetrvávajícímu míru rostl počet obyvatel, kteří hledali stále nové způsoby oddychu. Měšťanstvo a bohatí obchodníci toužili po nevázané a anonymní zábavě, které se jim mimo čtvrtě rozkoše dostat nemohlo. Všechny ostatní aspekty tokugawského života totiž podléhaly šógunově kontrole, ale za zdmi zábavních čtvrtí platila jiná pravidla.

Zatímco města se rozrůstala a jejich obyvatelé bohatli, většina lidí žijících ve vesnicích se potýkala s chudobou. Jen malé procento rolníků mohlo využít rozvoj měst k vlastním obchodům a vydělávat na nich, průměrná rodina se dokázala sotva uživit a plnit daňové povinnosti vůči panovníkovi.

A toho majitelé nevěstinců využívali. Z chudých vesnických rodin vykupovali pohledná děvčata ve věku mezi sedmi a devíti lety za určitou sumu peněz a na různé

---

3 VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Dějiny Japonska*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986. str. 248

dlouhou dobu. Dívka zároveň tím, že se nechala vykoupit, finančně pomohla své rodině, čímž ctí jeden ze základních principů konfucianismu. Ve vykřičeném domě musela zůstat, dokud si vlastní dluh neodpracovala. Asi v šestadvaceti letech, pokud dívka neměla u svého majitele dluhy, mohla veřejný dům opustit. Pokud ale byla méně žádaná a dluh splatit nestihla, musela jej odpracovávat jinými povinnostmi a v domě zůstávala i do pozdějšího věku.

### **Čtvrti rozkoše**

Podpořená benevolentním přístupem k zákazům vycházejících z náboženství, jejichž zásady bylo z hlediska sexuálních vztahů běžné ignorovat, podřízenou rolí ženy ve společnosti a mužskou touhou po rozptýlení se prostitute začala masově rozmáhat a organizovat.

Zároveň však musíme japonské veřejné domy chápat trochu jinak, než ty, jež známe z evropského kontextu. Český lékař Hynek Záruba, který prostituci jako sociální jev chápe především jako „*důsledek rozporu mezi biologickou povahou lidskosti, která je volnosnubná, a lidskou civilizací a kulturou*“<sup>4</sup>, zdůrazňuje vysokou kulturu oblékání a esteticky vkusnou originalitu těchto zařízení. Domy nebyly podobné jakýmsi hodinovým hotelům, jak by se mohlo zdát. Zákazníci v nich trávili celé večery a kurtizány je bavily konverzací a hraním na hudební nástroje a popíjely s nimi. Po všech stránkách tedy musely být nevěstince příjemnými prostředími.

Během období Tokugawa již veřejné domy tvořily důsledně oddělené samostatné části měst. Tyto čtvrti sloužily nejen coby centra prodeje lásky, ale soustředila se v nich i měšťanská kultura a různé typy umění včetně divadla. Toto prostředí už tehdy vystihoval pojem *ukijo* (浮世), tedy prchavý svět. V japonském chápání to znamená pomíjivost, kterou je třeba si užít v daném okamžiku.

Nejznámější z těchto čtvrtí byla Jošiwara v Edo (dnešní Tokio). Využívala ji především knížata, která byla obrok nucena šest měsíců až rok strávit službou u šóguna v hlavním městě. V polovině 18. století se již Edo rozrostlo do města s více než milionem obyvatel, podobně rychle se rozvíjela i tato zábavní čtvrť, v níž pracovalo

---

4 ZÁRUBA, Hynek. *Jošiwara, japonské město milování*. Praha: Nakladatel Ladislav Šotek, 1927. str. 5-6

téměř devět tisíc lidí.

Mezi další známé čtvrti rozkoše patřily Šinmači v Ósace a Šimabara v Kjótu. Oficiální povolení k provozování prostituce mělo dvacet pět zábavních čtvrtí, minimálně stejný počet jich však fungoval ilegálně.

## ***Hierarchie domu***

Vztahy ve vykřičených domech se řídily přísnými společenskými pravidly a každá dívka zde zaujímala konkrétní postavení.

Děvče vykoupené z vesnické rodiny přešlo pod křídla starší konkubíny, která je využívala jakožto služebnici a učila ji číst, psát i chovat se podle specifik řemesla. Později, ve věku jedenácti až dvanácti let, byla dívka na jednu noc prodána svému prvnímu zákazníkovi. Coby panna měla velkou hodnotu.

Po tomto obřadu se dívka stala tzv. *šinzó* - novou dívkou v domě (新造). Postupem času se „pracovala“ z nejnižších sociálních pozic domu výš a výš, a to v závislosti na svém vzhledu a schopnostech. Postavením byla dána především její privilegia - čím výš, tím více si směla vybírat své zákazníky a tím větší měla volnost pohybu po zábavní čtvrti. Nejvýše postavené nevěstky se nazývaly *oiran* (花魁), před rokem 1760 rovněž *tajú* (太夫). Šlo o nejkrásnější dámy, jejichž dědičná jména se často tradovala i po další generace, měly vybrané způsoby a reprezentovaly svůj dům. Dle jejich počtu se hodnotilo i bohatství veřejného domu. Zákazníci si ji předpláceli i měsíce dopředu a předháněli se v tom, kdo si ji bude moci dovolit (pochopitelně jediní, kdo disponovali dostatečnými finančními prostředky, byli nejbohatší měšťané, vojenská šlechta a knížata).

Kultura nevěstek dosáhla své nejvyšší úrovně kolem vrcholu 18. století, poté začala postupně upadat. Titulem *oiran*, na nějž dříve současně nedosáhlo více než deset nevěstek, se začalo pyšnit i násobně více kurtizán, ovšem na úkor jejich úrovně.

## ***Role kurtizány***

Správná nevěstka neměla být pouze prostitutkou v tom smyslu, jak ji chápe západní tradice. Měla být vzdělaná ve hře na hudební nástroj a schopná sofistického

konverzace i vášně. V době největšího lesku řemesla ji bylo možné pokládat až za umělkyni. Měla být krásná a kultivovaná, sice prodejná, ale s právem kteréhokoli muže odmítnout dle vlastní vůle. Cenila se její nedostupnost, stejně tak schopnost předstírat romantické city výhradně vůči jednomu muži. Všechny tyto ideály, stvořené muži pro muže, se souborně nazývají *iki* (粋).<sup>5</sup>

Toto však lze tvrdit pouze o nejvýše postavených konkubínách, kterých bylo minimum. To z důvodu, že správná kurtizána musela umět přirozeně najít tu správnou mez mezi projevem vlastní osobnosti a ideálem hravé společnice, a to tak, aby nepůsobila neupřímně. Aby vyhověla touze muže, musela inteligenci a šarm mít v sobě a umět je prodat. Běžné děvče ve veřejném domě tyto vlastnosti nemělo, a tedy se žádné společenské vážnosti netěšilo.

Součástí života veřejných domů bylo zároveň i to, že dění v nich nezůstávalo utajeno mezi zákazníkem a kurtizánou. Muži byli ohledně tohoto tématu mezi sebou velmi sdělní, nikdy však nesměli dovolit, aby se veřejné radosti (tedy navštěvování vykřičených domů) mísily s jejich rodinným životem.

Ne vždy to však muž dokázal dodržet. Nezřídka se stávalo, že se muž do kurtizány zamiloval a snažil se ji ze zbývající doby její služby vyplatit, případně, nemohl-li si její cenu dovolit vyrovnat a kurtizána mu lásku opětovala, docházelo k tzv. společným sebevraždám milenců (o nichž často vypráví se svých divadelních hrách např. Čikamacu Monzaemon).

---

5 LINDSEY, William R. *Fertility and Pleasure: Ritual and Sexual Values in Tokugawa Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2007, str. 37

## Ihara Saikaku 井原西鶴

Vlastním jménem Hirajama Tógo, mistr řazené básně, který na básnických soutěžích dokázal spontánně skládat verše po tisících, se narodil roku 1642 v ósacké měšťanské rodině. Historie si jej ale spíše než jako básníka *haikai* cení coby romanopisce, jednoho ze tří géníů éry Genroku (vedle dramatika Čikamacua Monzaemona a básníka Macua Bašóa), břitkého glosátora společenského dění, který svěžím lyrickým jazykem šťouchal do pokryteckého měšťanstva doby Tokugawa. Jeho prózy vycházely v sešitech prchavého světa – *ukijozóši* a u veřejnosti se těšily stejné oblibě jako básně z počátků jeho tvorby, možná i proto, že z nich dýchal jemu vlastní poetický duch. Používal formu narativu kopírující formu *haikai no renga* a přizpůsoboval ji potřebám daného příběhu (stejně jako se jistá forma narativu žánru *monogatari* otiskovala do jeho básní).

Jeho novelistická tvorba se dělí na tři oblasti podle tří rysů soudobých sociálních skupin, na něž se Saikaku zaměřoval – hodnoty a ctnosti samurajů (žánr *bukemono*), nekalé obchodní taktiky měšťanstva (žánr *čóninmono*) a erotické historky nejen prostitutek a jejich zákazníků (žánr *kóšokumono*). Ve všech typech novel se mu podařilo, i díky tomu, že je psal ve zralejším věku, a tedy z pohledu zkušeného muže citlivě chápajícího lidské pohnutky, zevrubně a výstižně vylíčit charakter doby. Rovněž se do nich otiskl jeho básnický styl, který piloval od patnácti let.

Erotické novely napsal v rozmezí let 1682 a 1687 a týkají se sexuálních vztahů kurtizán a zákazníků (psaných z obou pohledů), záletných mužů i žen a dokonce homosexuálů.

První Saikakuovou velkou prací je *Největší rozkošník* (*Kóšoku ičidai otoko* 好色一代男) o finančně zajištěném poutníkovi po zábavních čtvrtích. Vydával ji, když mu bylo jedenačtyřicet let. Roku 1686 napsal Saikaku *Pět rozkošnic* (*Kóšoku gonin onna* 好色五人女), sérii pěti novel o ženách, které se morálce navzdory oddávají svým sexuálním touhám. Téhož roku vyšla i *Největší rozkošnice* (*Kóšoku ičidai onna* 好色一代女), retrospektivní vyprávění zchudlé kurtizány dvěma mladým a po vzrušení lačným mladíkům. Všechna tato díla vycházela na pokračování v sešitech prchavého světa.



## ***Největší rozkošník***

Novela se soustředí na životní cestu mladíka Jonosukeho, syna bohatého měšťana a častého návštěvníka veřejných domů a kurtizány ze čtvrti Šimabara. Lze tedy bez nadsázky říct, že Jonosukeho směřování na cestu rozkoše mu bylo předurčeno již jeho rodiči. Už od sedmi let mluvil jako svůdce, sbíral portréty odhalených žen a oblékal se jako mladý muž. Brzy se v něm rozvíjel cit pro tělesnou lásku. Měl nadání pro hudbu a v devíti letech nastoupil jako učedník u bankéře.

Když poprvé vidí prostitutku, je jí mladičká dívka z chudého domu, která se začala prodávat, protože nechtěla být finanční přítěží pro svého nemocného otce. Jonosuke s jejím osudem hluboce soucítí a nehledí na morální rozpory pramenící z dívčiny prosby o zachování tváře jejího otce (tedy prosby, aby jejího otce nenavštěvoval). Dbá hlavně o to, aby se děvče netrápilo starostmi o otce a naopak.

*„Tohle je skutečně ponižující. Má dcera se snížila k prostituci, ale... ale jakkoli lehkovážná může být, nečekal jsem, že klesne natolik, že poníží svého otce tím, že odhalí, kde žije.“*

*Mezi otcem a dcerou došlo k propastnému nedorozumění. Jonosuke to viděl a šetrně mu pověděl: „Vaše dcera nemá jinou možnost, jak se uživit. Nechtěla vám už být na obtíž.“<sup>6</sup>*

Později ji jedenáctiletý Jonosuke vykoupí, aby se mohla vrátit domů. Z jeho strany je toto první (zdaleka ne však poslední) laskavý skutek vůči prodejné dívce. I později má pro pohnuté osudy kurtizán velké pochopení, chová se k nim s úctou, několik jich i ze služeb domu vyplatí a s jednou takovou se ožení. Na druhou stranu není naivní, a pokud prostitutka překročí hranici mezi způsobným konverzačním umem a podvodným lhaním za účelem zisku, pohrdá jí.

Prvotřídní kurtizány a mrzké podvodnice jsou spolu s těmi ženami, které vůči muži cítí skutečné milostné city, nejčastějšími postavami, s jakými se Jonosuke za svůj život setká (spolu s těmi, v nichž se mísí profesionalita s upřímnou láskou), přičemž Jonosuke zde vystupuje jako typický hrdina s vřelým pochopením a pomocí pro ty dobré a s opovržením pro ty špatné. Tomu odpovídá i Saikakuovo podání těchto žen.

---

6 IHARA, Saikaku. *The life of an amorous man*. 1. vyd. Rutland: Tuttle Publishing, s. 27

Laskavé a okouzující dívky vždy vyličí s respektem jako krásné a velmi drahé, kdežto pro ty s postranními úmysly nemá žádnou omluvu ani nevysvětluje jejich jednání – jsou zkrátka zavrženíhodné. „Jonosuke byl rudý vzteky při pomyšlení, že se i on stal obětí jejího podvodu. „Jaká odporná bytost!“ pomyslel si. „Ale až přijde čas, obrátím to proti ní,“<sup>7</sup> reaguje Jonosuke na vášnivé vyznání ženy, která jen obelhává a využívá bohaté muže.

Tato přísná klasifikace a zkratkovitě rychlé odsouzení charakteru se však týká jen ženských postav (částečně i proto, že se objevují vždy jen v jedné kapitole a slouží tedy coby pouhé ozdoby Jonosukeho putování). Opomeneme-li ty rysy hlavního hrdiny, které bychom považovali za neduhy pouze ze současného evropského pohledu, ale v tokugawském Japonsku se nad nimi lidé nepozastavovali (tedy to, že je ženatý a přesto se vydal na pouť po zábavních čtvrtích, protože „než uběhl rok, necítil žádné výčitky svědomí ze zběhnutí od rodinného ohně. Domácí štěstí je přinejlepším rutina. Duch je nepokojný, zlákávaný opakujícími se vizemi nových dobrodružství.“<sup>8</sup>), žádné Jonosukeho činy z vyprávění nevyznívají jako špatné. Když v něm jedna jošiwarská kurtizána najde takové zalíbení, že o něm smýšlí spíše jako o milenci než zákazníkovi, ale Jonosukeho brzy omrzí, místo, aby ji popravdě řekl, že ho okouzila jiná a tudíž ji přestane navštěvovat, rozhodne se ji dohnat k tomu, aby ho opustila sama. Je vůči ní hrubý a záměrně ji ztrapňuje. Celá kapitola s názvem *Hrdost si najde cestu (Pride finds a way)* má však spíše komické vyznění a nakonec se ukáže, že ani kurtizána Jonosukeho nebrala příliš vážně. Kdyby tomu tak nebylo, Jonosukeho obraz okouzujícího laskavého svůdce by byl poškozen.

Proto působí nadmíru vážně spíš ty scény, kdy se Jonosuke zachová odvážně a ochranně - když kurtizánu vykoupí, či když jí zachrání život ve chvíli, kdy ji pro její lásku k němu pán domu chce umučit k smrti, tím, že sám Jonosuke se rozhodne zemřít s ní: „Teď... toto není otázka smluv. Je to otázka svědomí... a lidskosti... a cti. Pokud zemře ona, zemřu já. Čest mi nedovoluje činit jinak. Pak budeš mít na rukou krev nás obou. Pamatuj si to.“<sup>9</sup> Vypjatá scéna je působivá v několika ohledech. Nejen, že kurtizána Mikasa je sto podstoupit cokoli jen proto, aby nemusela zapřít svou lásku k Jonosukemu, i Jonosuke, v té době stále ženatý, ji miluje natolik, že by s ní čestně

7 IHARA, Saikaku. *The life of an amorous man*. 1. vyd. Rutland: Tuttle Publishing, s. 141

8 IHARA, Saikaku. *The life of an amorous man*. 1. vyd. Rutland: Tuttle Publishing, s. 130

9 IHARA, Saikaku. *The life of an amorous man*. 1. vyd. Rutland: Tuttle Publishing, s. 164

zemřel. Tento jev, kdy si nešťastní milenci společně vezmou život, je v období Tokugawa značně rozšířený. Na rozdíl od západního chápání sebevraždy, která je z podstaty křesťanství považována za rouhání se Bohu, měla sebevražda v Japonsku punc čestného odchodu v bezvýchodné situaci.

Zároveň tato pasáž dokládá, že ačkoli se to tak zprvu nemusí jevit, neboť Saikaku v *Největším rozkošníkovi* líčí spíš Jonosukeho radosti než strasti nevěstek, kurtizána je vždy majetkem domu. Mikasa byla v daném domě postavena nejvýše, přesto ji ve chvíli, kdy se do Jonosukeho zamilovala a tím ohrozila obchody, její pán srazil na podřadnou pozici, ponižoval ji a fyzicky ji týral. A Jonosuke neměl jinou možnost, než apelovat na jeho lidskost, protože podle zákona byla po uzavření smlouvy Mikasa zavázána plnit své povinnosti vůči domu.

Mezi ty pochopitelně patří především přinášet zisk a chovat se tak, aby to nepoškozovalo jeho pověst. Důležitost pověsti domu je jasně patrná v kapitole *Fantastický trik (Fantastic trick)*, v níž s Jonosuke se svou družinou objednájí několik děvčat, která jsou ale postupně odvolávána na speciální přání jiných zákazníků. Ve skutečnosti však žádný jiný zákazník v domě není, a tato lest měla zajistit, aby družina nabyla přesně opačného dojmu a dům působil zaneprázdněně a vyhledávaně. „*Hostinský se bezpochyby snažil vybudovat domu pověst oblíbenosti, aby pozvedl upadající obchod.*“<sup>10</sup>

Nejzásadnější způsob, jak si zákazníka udržet a tím docílit prosperujícího domu, je dávat mu najevo zájem. Kromě co nejvášnivějších dopisů, jenž by měly být jedinečné a nevšedně napsané, patří k této metodě i posílání pramenů vlasu a ustřížených nehtů. Ale protože nevěstka musí kvůli popularitě tímto způsobem obdarovávat více mužů, často je kupuje od překupníků, kteří kvůli nim rabují hroby, a vydává za vlastní. Výměny takovýchto příslibů lásky byly ve skutečnosti mezi návštěvníky a obyvatelkami veřejných domů zcela běžné. Často nicméně nepředstavovaly nic víc, než pouhý způsob, jakým kurtizána předstírala věrnost, a nemusely mít větší hodnotu, jak ostatně dokládá tento lehkovážný obchod s nimi.

Na schůzku s těmi nejproslulejší kurtizánami potom muž může čekat i několik měsíců. Přestože se Saikaku většinou věnuje popisu právě těchto vysoko postavených

---

10 IHARA, Saikaku. *The life of an amorous man*. 1. vyd. Rutland: Tuttle Publishing, s. 146

nevěstek, nemělo by se zapomínat na to, že takových kvalit a zacházení dosahoval pouze zlomek všech prodejních žen. Jedinkrát zavedl osud Jonosukeho do čtvrti Šibaja, kde se ošklivé prostitutky levně vystavují na odív a neumě drnkají na šamisen. Jejich vystupování odpovídá i klientela, kterou tvoří chudí a hrubí muži nejnižších vrstev. Jak Saikaku vyobrazuje prostředí vznešených umělkyně s okouzleným obdivem, tak tuto ulici líčí se zaníceným odporem. Setrvá v ní jen chvíli a brzy pozornost obrátí zpět k vybrané společnosti.

### ***Povídka o Seidžúróovi z města Himedži***

Krátká povídka je prvním svazkem Saikakuových *Pěti rozkošnic*. Vypráví o chlapci ze zámožné obchodnické rodiny, který od čtrnácti let navštěvoval veřejné domy, až „mezi osmdesáti sedmi nevěstkami v Murocu nebyla ani jediná, kterou by byl nepoznal“<sup>11</sup>. Jeho otec se ho však zřekl, když jej přistihl ve veřejném domě, a Seidžúró okamžitě přízeň dam ztratil. Byl donucen odejít do kláštera. Později z něj utekl, schoval se u známého jako služebník a zamiloval se do jeho sestry Onacu. Lásku mu opětovala, a proto si naplánovali útěk, který jim v zárodku rodina dívky zmařila. Seidžúró obvinili z krádeže zlatáků a nechali ho popravit, Onacu po měsících soužení vstoupila do kláštera.

Co je však pro tuto práci podstatné, je úvodní část zabývající se Seidžúróovými návštěvami veřejných domů a jeho vztahy s kurtizánami. Za prvé, Saikaku popisuje způsob, jakým okolí lituje mladého chlapce, který se nechal zlákat cestou rozkoše, z níž je obtížné sejít, a předvídá jeho vydědění bohatým otcem. Z toho vyplývá, že hojně návštěvy veřejných domů v Saikakuově době rozhodně nepatřily k neškodným kratochvílím. (Ostatně i v *Největším rozkošníkovi* Jonosukeho otec ze stejného důvodu vydědil, i když mu později odpustil.)

Za druhé se autor věnuje způsobu „udržování vztahů“ zákazníka s kurtizánami. „*Psané přísahy zaslíbení se mu hromadily do tisíců, nehtů z malíčku zaslanych na důkaz smrtelné lásky měl plné krabice, z ustřižených černých kadeří, rovněž zástav oddanosti, mohl ukrotit tlusté lano a tím by pak snadno připoutal i tu nejžárlivější ženu.*“<sup>12</sup> Mezi dívkami se Seidžúró díky své kráse těšil nebývalé oblibě, jak dokládá

11 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 123

12 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 123

výčet vyměněných příslibů lásky. Aby Saikaku podtrhl Seidžúróovu výjimečnost, představuje kurtizány jako beznadějně a omámeně zamilované (a dokládá to upřímností, jež číší z napsaných slov vedle jinak běžné frázovitosti dopisů, které jsou psané prvoplánově a povrchně).

Mimo to jej jedna z kurtizán milovala více než ostatní. Minagawa nejvíce ze všech nevěstek trpěla, když se Seidžúróa jeho otec zřekl. Když na něm viděla, že si zamýšlí sáhnout na život, zprvu se od něj odvrátila a omlouvala se tím, že už z podstaty svého povolání je její srdce nestálé. Po chvíli, po kterou Seidžúró zklamán věřil, že ho zradila, se k němu však vrátila se dvěma břitvami v souhlasu, že si společně vezmou život. Sebevraždu jim však překazili a Seidžúró byl poslán do kláštera. Podobně jako v *Největším rozkošníkovi* se i zde objevuje tento dramatický motiv, rovněž však bez tragického vyvrcholení.

Zbylé povídky z *Pěti rozkošnic* se sice ve veřejných domech neodehrávají (týkají se dohazování nápadníka krásné dívky, záletné manželky, nešťastné lásky mladého páru a homosexuální lásky muže k mladším chlapcům), i přesto v nich však lze vysledovat rysy typické pro Saikakuův pohled na rozmařilou měšťanskou kulturu.

Jedním z nich je převládající typizace mužských a ženských postav. Saikakuova ústřední ženská postava vždy patří k těm nejkrásnějším v širokém okolí, nežádka je dokonce tou nejlíbeznější, až je „škoda, že se narodila o tolik věků později, takže ji nemohl spatřit krásný Narihira, jenž by ji byl básní oslavil.“<sup>13</sup> Taková hrdinka potom dokáže buďto svých půvabů patřičně využívat, nebo ji naopak neustálý zájem vtíravých mužů otravuje. Často je vylíčena jako ta, která mužem manipuluje a trápí ho. Udělá-li něco špatně žena, je to její vina a zlovůle, ale udělá-li něco nemravného muž, je to proto, že se ocitl v zoufalé situaci, do níž ho dostala právě milovaná žena. „Rozhodně je na tomto světě nějak příliš mnoho žen, které mají tajné milence, a protože muže rmoutí, že se dostávají do řečí, raději ji bez povyku pošlou zpátky rodičům nebo je přistihnou a poháněni bídou chtivostí peněz vyřeší to smírem a docela vlažně jim darují život – to potom pochopitelně bez přísného trestu těm nepravostem konce není.“<sup>14</sup> Podobně, nadbíhá-li ženě více nápadníků pro její krásu, žena je charakterizována negativními reakcemi (muže ignoruje, je vybíravá,...), ale touží-li po muži více žen, je to pro jeho

13 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 171

14 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 148

neobyčejné kvality a muž, svedený na cestu rozkoše, tu lásku přijímá spíše s lítostí pro ony dívky.

Druhým je časté lamentování nad „marností prchavého světa“, které jako by vždy předjímalo nešťastný konec Saikakuových povídek, neodvratitelnou mileneckou tragédií v plynoucím světě, jenž šťastné lásce nepřeje. Jednak proto, že v něm existuje mnoho zákazů bránících upřímnému citu, jednak kvůli zdrženlivosti (či snad studu?), kterým coby neduhem někteří mladí zamilovaní trpí – protože v rychle plynoucím světě vše brzy pomine. „*Tak končí příběh lásky, nový jako ten průplav, kde lodička naložená touhou mizí v prchavé pění tohoto marného světa.*“<sup>15</sup>

### ***Největší rozkošnice***

Novela sleduje život ženy, která prožila na cestě rozkoše téměř celý život. Svůj osud vypráví dvěma mladým, po milostných vyprávěních lačným poutníkům, kteří ji navštívili v její chýši. „*Když hostitelka v celém Kjótu proslulá/vypráví své zkazky z dávných dob/je celý život vášně prostopášná/ale ta dáma z prchavého světa/je pořád ještě krásná,*“<sup>16</sup> zní zpěv uvádějící ženin osud. Na rozdíl od *Pěti rozkošnic* jej Saikaku odvypravuje v ich-formě, čímž umocňuje dojem autenticity.

Rozkošnice vyrůstala ve službách dvorní dámy, tudíž si osvojila vybrané způsoby a elegantní šarmantní vystupování. Později se ještě od levných městských společnic naučila tanci, hudbě a způsobu bavení mužů, zatím bez jakéhokoli sexuálního podtextu. Navíc byla od malička nebývale krásná (podobně jako Saikakuovy postavy z *Pěti rozkošnic*), byla si toho dobře vědoma a využívala toho. I kvůli urozenému původu, kterému připisovala svou krásu, byla panovačná a arogantní. Nezkrotitelná touha po rozkoši se v ní potom probudila v jedenácti letech, v době, kdy o ni chlapci začali usilovat dojemnými psaníčky. Ona je jen přehlížela (přesně tak, jak to Saikakuovy krásné ženské postavy dělají) a ve třinácti se oddala obyčejnému samuraji, za což on zaplatil životem a ona vyhnáním z dvorských služeb.

Počínaje tímto špatným rozhodnutím, kdy podlehla rozkoši, se její život ubíral neřízeným směrem a rozkoš ji vždy zmařila všechny snahy o nalezení pevného místa

---

15 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 133

16 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 10

ve společnosti, nutno říct, že jí podléhala velmi ochotně (svedla budoucího tchána, načež si zhatila svatební plány; když se stala milenkou knížete, byla vyhnána kvůli přílišné náruživosti).

Kvůli otcovým dluhům je v šestnácti letech prodána do zábavní čtvrti Šimabara v Kjótu. Rozkošnice zevrubně popisuje, jak to ve veřejných domech chodí. „*Jediné správné je, aby holka při zábavě, když se pije, tu a tam vypálila něco chytrého, dělala se trochu důležitá, vypadala náročná a neměla moc řečí.*“<sup>17</sup>

Děvčata začínají jako tzv. ofinky (*kaburo* 禿) a okoukávají řemeslo od starších nevěstek, čímž si ho přirozeně osvojí. Zároveň vykonávají funkci služek. Dalším stupněm je lodnice (*hikibune* 引船), která pánům dělá společnost. Následuje komorná (*hašicubome* 端局) a laň (*kakoi* 囲い) – nevěstky na těchto úrovních si nemohou dovolit vybíravost a jejich cena tomu odpovídá. Další, druhou nejvyšší, hodností je anděl (*tendžin* 天神), pro určení statutu před zákazníkem na ni pán domu ukazuje stříbrným vějířem. Nejvyšším rankem je mistra (*tajú*), pro její označení pán používá vějíř zlatý. Tato dáma je obdivovaná, velmi drahá a veškeré ideály správné konkubíny jsou jí vlastní.

Co musí správná kurtizána ovládat, je umění lascivně manipulovat mužem, dělat se drahou a předstírat zamilovanou způsobem, aby to muži bylo příjemné. Svádí ho donutí, aby pro ni cokoli obětoval, ale na oplátku ho přiměje věřit, že pro nikoho jiného její srdce nebije. Krásná rozkošnice se brzy dostala na post mistry, zákazníci ji zahrnovali dárky a v širokém okolí si jí všichni vážili. Kvůli pýše a namyšlenému chování vůči zákazníkům ale brzy spadla na post anděla - nezajímala se o své zákazníky, nesnažila se o jejich přízeň, byla vůči nim nepříjemná, i dopisy stálým milencům psala neaujatě a frázovitě, přesně tak, jak by správná mistra neměla. Hosté ji brzy začali přehlížet. A protože „*všechna skvělost holky pochází z toho, jak se k ní chovají hosti,*“<sup>18</sup> i dům si jí přestal vážit. Jako anděl měla méně zákazníků, už nepředstírala nedostupnou a za každého zákazníka byla ráda, bála se o jejich nedostatek a podlézala jim, čímž se zcela odvrátila od ideálů *iki*, které by měly být správné nevěstce vlastní, a ještě více ztratila na ceně. I kvůli vadnoucí kráse a zanedbávání sebe

17 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 24

18 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 26

sama postupně spadla na úroveň laně a komorné, načež ji dům prodal do nové zábavní čtvrti v Ósace, v němž odpracovala zbývající roky ze třinácti let své služby.

Až s postupnou ztrátou hodnot si uvědomila mrzkost a neštěstí tohoto povolání – až ve chvíli, kdy neměla na vybranou a musela se oddat každému, aby nebyla pánovi nic dlužná, kdy si ji ani v domě nevážili a stavěli ji až na poslední místo: „*Dost rozezlená jsem se šla podívat do salónu, tam byla velká společnost, pro každého milostpána tajú, mladším opatřili anděly, dokonce asi pět žertěů tam měli, volali, abych se k nim přidala, ani se nenamáhali říct, ke komu vlastně patřím, posadili mě až docela na poslední místo, číšku jsem dostala, až když se někomu zatoulala, a nejenže mi nenalili, ale ani se nenašel nikdo, aby si toho všiml a připil si se mnou, tak jsme si posloužili navzájem s bubenicí, co zrovna seděla vedle mne.*“<sup>19</sup>

Protože se po uplynulé službě neměla kam vrátit, uchýlila se do kláštera, následně se pohybovala mezi Edem, Kjótem, Ósakou a Sakaií a živila se různými činnostmi (jako sekretářka, komorná...), vrátila se i do kláštera, dokonce se provdala, ale ani manželství nemělo dlouhého trvání – všude ji provázela rozkoš a nikde se nedokázala usadit. Vábilo ji to zpět do zábavních čtvrtí, ale nebyl o ni už zájem. Dokonce v jednom veřejném domě v Ósace sloužila jako matinka – radila mladým děvčatům a hlídala je, aby si nesmlouvaly tajné schůzky. Takové postavení ji ale ponižovalo. „*Dokonce i hosté, celí zkormoučení, ani nečekali na konec roku a nosili mi po dvou zlatěáčcích, připadalo mi to, jako bych dostávala těch šest penízků, co se dávají nebožtíkům do rakve pro čerty na přívozu přes řeku v podsvětí.*“<sup>20</sup> Ani tam ale dlouho nevydržela. Unavená sama sebou a životem prožitým rozkoší se nakonec osamělá uchýlila do ústraní.

Na rozdíl od *Největšího rozkošníka*, který svět kurtizán ukazuje spíše obširně a pompézně, *Největší rozkošnice* dokumentuje život jedné ženy, a tudíž lépe reflektuje nesnáze, kterým prodejná žena čelí. Zachycuje pomíjivost prchavého světa a tedy i jeho nestálost, kvůli níž nemá kurtizána své postavení nikdy jisté.

---

19 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 37

20 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 109



## Společenské změny po revoluci Meidži

Rok 1868 byl pro moderní Japonsko klíčový. Instituce šógunátu zanikla a namísto ní se začala rodit demokracie. Země začala ve velkém přejímat zahraniční zvyklosti a přetvářet si je ke svému obrazu, zároveň získala vnější pohled na kulturu vlastní.

Ačkoli byla prostituce zrušena v roce 1871 vládou a dluhy prostitutek byly smazány s tím, že „*stejně jako dobytek nemůže platit svému majiteli za to, že ho chová, nemohou majiteli přece platit udržovaná děvčata,*“<sup>21</sup> sexuální služby byly i nadále vyhledávané, ačkoli se zdaleka netěšily té váženosti jako na vrcholu 18. století. Z praktického hlediska se však pro obyvatelky veřejných domů nic nezměnilo. „*Mohou prý zanechat svého zaměstnání bez zřetele na své zadlužení, mohou jednou za měsíc v průvodu vyjít ze čtvrtí lásky ven do svobodného světa, a má se jim prý dostat pečlivějšího ošetření, ochuravějí-li,*“<sup>22</sup> zní výčet z Hlouchových *Prodavaček úsměvů*. Stále ale platilo, že žena bez pevného rodinného či manželského zázemí neměla nic.

Podstatné (avšak postupné) důsledky vyplývaly spíš z nového pohledu na vzdělávání žen. Dívky byly dokonce posílány na studia do zahraničí. Navíc bylo možné skrze tuto cestu navázat na heianskou tradici, která byla zcela přervána vojensky orientovanou dobou Tokugawa, kdy k literárně činným a respektovaným patřilo i mnoho dvorních dam. Do všeobecného povědomí se dostalo několik spisovatelek, jmenovitě například prozaička rané doby Meidži Ótagaki Rengecu či básnířka Nakadžima Utako. Nejvýrazněji se však do dějin zapsala Higuči Ičijó. Ani s rozvojem středoškolského vzdělání na konci 19. století to však dívky neměly jednoduché – vyšší vzdělání dívek bylo stále považováno za přežitek a pro uzavření sňatku bylo dokonce nežádoucí.

---

21 MALINA, Jaroslav a kol. Kruh prstenu: světové dějiny sexuality, erotiky a lásky od počátků do současnosti: v reálném životě, krásné literatuře, výtvarném umění a dílech českých malířů a sochařů inspirovaných obsahem této knihy. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007, str. 970

22 HLOUCHA, Joe. Prodavačky úsměvů. Praha: Zemědělské nakladatelství A. Neubert, 1929. str. 111

## Higuči Ičijó 樋口一葉

Nejvýraznější prozaička období Meidži se narodila roku 1872 do úřednické rodiny. Otec, který ještě před pádem šógunátní vlády díky kontaktům získal samurajskou hodnost nejnižšího stupně, jí zajistil tradiční vzdělání, díky němuž mohla od útlého věku rozvíjet svůj literární talent. Začínala skládáním básní formy *tanka* (napsala jich přes čtyři tisíce a vydávala je po pseudonymem Nacuko). Když však zemřel její starší bratr (1887) a o něco později i otec (1889), finanční starost o matku a sestru připadla jí. Rodina se musela přestěhovat do chudé tokijské části v blízkosti zábavní čtvrti Jošiwara a Higuči se pokoušela částečně živit psaním próz. Ve chvílích největší bídy, kdy s rodinou žila v jedné z nejubožejších čtvrtí, si dokonce přivydělávala i psaní dopisů pro kurtizány z okolních nevěstinců, takže lze říci, že aniž by na vlastní kůži zažila profesi prodejné ženy, rozhodně ji poznala.

Psala poeticky v duchu tradiční japonské literatury a do dialogů vtiskla soudobý hovorový jazyk. Tato forma zápisu hovorového jazyka později posloužila coby základ pro moderní psanou japonštinu. S nadsázkou se tedy dá říct, že Higuči propojila jazyky od sebe časově vzdálené několik staletí.

S citem pro jemnou ironii, který byl vlastní i Saikakuovi a Ičijó jej v této linii následovala, popisovala společnost, která se stále vyrovnávala s konfrontací s cizí kulturou a přivykala nové době. Jak vyplývá z osobního deníku, jejímuž rozboru se hlouběji věnoval i americký expert na japonskou literaturu Donald Keene, sama Ičijó západní literaturu nestudovala, ani nečetla její překlady (s výjimkou překladu *Zločinu a trestu* a úryvků z *Macbetha*). Ze současníků znala jen pár textů Kódy Rohana a Ozakiho Kójóa, mnohem víc tíhla k příběhům doby Heian. Dále měl na její tvorbu velký vliv Ihara Saikaku. Právě těmito dvěma zdroji se nejvíce inspirovala. Místo aby se zařadila na jednu ze stran literárního konfliktu, který v té době mezi spisovateli bujel, tedy kopírování západu na straně jedné a návrat k tradičním literárním vzorcům na straně druhé, spíše bojovala sama se sebou – její touha přiblížit se stylem velkým spisovatelkám doby Heian stála v přímém rozporu s potřebou psát komerčním způsobem pro soudobého čtenáře, pro něhož byla klasická japonština příliš obtížná. Hledala spíš vlastní styl, než by se snažila vyhovět tlakům svých současníků. Takto

neangažovaně a s prostým pohledem na sociální problémy popisovala životy lidí v chudinských městských částech a v blízkosti čtvrtí červených luceren, aniž by na ně hledala řešení či kritizovala současnou politiku.

Prozaických textů napsala Ičijó za svůj krátký život (zemřela ve čtyřiaadvaceti letech na tuberkulózu považována za jednoho z nejlepších autorů své doby) více než dvacet a od roku 1893 je vydávala v začínajícím *Literárním světě* (*Bungakkai* 文学界), časopisu stejnojmenné literární skupiny, která se hlásila k romantismu, kladla důraz na estetično a sklouzávala ke skepsi. Ičijó však nikdy neplatila za řádného člena. Roku 1912 byl poprvé publikován i její deník, který v literárních kruzích okamžitě označovali za mistrovské dílo. Dokonce i ten psala v pseudo-heianské<sup>23</sup> japonštině (jak ji nazývá Donald Keene), což pro patnáctiletou dívku (kdy začala deník psát) nebylo obvyklé a dá se to připisovat i jejímu obdivu dvorních dam Murasaki Šikibu a Sei Šónagon. V této práci se chci zaměřit především na tři povídky, které v Česku vyšly v souborném díle *Zápolení* v překladu Miriam Jelínkové – *V kalném proudu* (*Nigorie* にごりえ), *Zápolení* (*Takekurabe* たけくらべ) a *Rozcestí* (*Wakaremiči* わかれ道).<sup>24</sup>

## ***V kalném proudu***

První novela z publikace sleduje osud devatenáctileté kurtizány Riki, která je z domu Chryzantéma nejkrásnější a zároveň má i přes svou drzou povahu takové osobní kouzlo, že dokáže přilákat jakéhokoli zákazníka. V příběhu vstupují dva muži, kteří zásadním způsobem ovlivní její život.

Prvním z nich je třicetiletý pan Júki, bohatý zákazník, v němž našla Riki zalíbení. Povídá si s ním o velmi osobních věcech a postupem času se mu se vším svěřuje. Tak důvěrný vztah umožňuje především na zákazníka poněkud neobvyklá povaha pana Júkiho. Je sice zámožný, ale negativní vlastnosti, s nimiž si bohatství často člověk spojuje (jako arogance nebo hamižnost) jsou mu cizí. O Riki se zajímá, ačkoli ona s ním

<sup>23</sup> KEENE, Donald. *Modern Japanese diaries*. New York: Columbia University Press, 1998. Str. 287

<sup>24</sup> V publikaci vyšla i krátká povídka *Za úplňku* (*Džúsan'ja* 十三夜), netýká se však primárně veřejných domů. Jedinou poznámkou nebohé ženy, která chce opustit svého manžela, však dokládá, že i v době rozvoje demokracie Meidži byly veřejné domy tolerovanými institucemi. To, že je muži navštěvovali, bylo poměrně běžné a jejich manželky to mohly buďto strpět, nebo bez jakéhokoli zajištění manžela opustit: „Jestli si někde zahrává s gejšou nebo si pořídí nějakou milenku, mezi služebnictvem kolujou řeči, víte přece, že nejsem žárlivá, muž s takovou zodpovědností se musí občas rozptýlit.“ (HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výběr z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. str. 65)

často jedná drze a nevychovaně (což není nic proti tomu, jak se chová ve svém soukromí – hodně pije, sedí s nohama od sebe a mluví hrubě, což by si kurtizána jejího postavení rozhodně neměla dovolit). Jako by v něm Higuči chtěla zobrazit ideál, který je spíš než zákazníkem nebohé nevěstce přítelem. „*Když se od rána do večera předstírá, mělo by se občas přimíchat trochu pravdy,*“<sup>25</sup> říká jí hned při seznámení ve snaze se jí přiblížit, což zároveň poukazuje na fakt, že způsob, jakým se kurtizány přetvařují, aby si získaly a udržely zákazníky, je obecně známou praktikou.

Druhým mužem je ženatý Genšiči. S Riki se do sebe zamilovali, ale když Genšiči přišel o peníze a Riki se dozvěděla, že má ženu a syna, zanevřela na něj. Milovat ho ale nepřestala a ani on na ni nezapomněl. Genšiči se s manželkou kvůli těžké finanční situaci stále hádá, zdá se ale, že kdyby tyto problémy neměli, žena by mu jeho návštěvy veřejných domů tolerovala. „*Já vím, že u Chryzantémy by ti asi chutnalo líp, ale jak na to můžeš pomejšlet, teď když sme na tom takhle mizerně. (...) Co bude se mnou a s dítětem, jestli se nevzchopíš? Nezbyde než abysme šli po žebrotě. Pusť ji z hlavy, jak se na pořádnýho mužskýho sluší, a když si na to vyděláš, můžeš si pro mě za mě pořídit palác a vydržovat si tam třeba i ty nejslavnější primadony, o nějaký Riki už ani nemluví.*“<sup>26</sup> Postupně však její výčitky vůči němu, že se od Riki nechal ožebračit, gradují a udělá Genšičimu tak hysterickou a žárlivou scény, že ji i se synem vyžene z domu (nemá žádné příbuzné, takže to, že se poté pravděpodobně sama bude muset živit prostitucí, aby se o syna postarala, je pouze implikováno). Jeho zoufalá touha po Riki a zároveň pohrdání jí dospěje až k bodu, kdy jedné noci spáchá seppuku. Spolu s ním zemře i Riki – jestli se jednalo o vraždu zhrzeným milencem nebo smluvenou společnou sebevraždu nešťastných milenců zůstává předmětem drbů ve vykřičené čtvrti.

Riki zemře s pověstí proslulé kurtizány, o jejíž cti se pochybuje. Nejen Genšičiho žena jí přezdívá „d’áblice“. Pro široké okolí představují nevěstky jen po penězích lačící nemilosrdné ženy, sirény vábící nebožáky na sladká slůvka v touze vymámit z nich všechny peníze. Láska je pro ně pouhá živnost a být upravené a přívětivé je náplní jejich práce. Zároveň ale Higuči prostitutky obhazuje jako citlivé ženy, které v určité chvíli svého života neměly jinou možnost, než se tomuto údělu odevzdat a v plné míře jej naplňovat (což sebou nese právě předstírání), zatímco ztrápené sní o lepším životě s

---

25 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výbor z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 25

26 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výbor z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 36-37

milovaným mužem. Zběžně líčí osudy i několika dalších kurtizán - jedna z nich doufá, že její milý dokáže obstarat dost prostředků na nový dům a její vykoupení, ale on místo toho chodí za jinými dívkami, další vzpomíná na svého osaměle se protloukajícího syna, kterému se stydí přiznat, čím se živí. Rikiina přítelkyně Taka, které táhne na třicet, je smolařka a navíc v lákání zákazníků trochu neohrabaná, tudíž musí vzít za vděk každým, kdo se namane. V kontrastu k Riki, která si coby mladá a krásná může zákazníky vybírat a víc si věří v tom, co si vůči mužům smí dovolit, vhodně ukazuje, jak rozdílné chování si kurtizány mohou dovolit v závislosti na svém věku a pověsti. Nicméně i Riki má svá trápení, ale ve veřejném domě se je naučila nedávat najevo a nesvěřovat se s nimi ani přítelkyním, proto na všechny působí bezcitně a „*není nikoho, kdo by tušil, kolik je v ní míst křehkých jak pavoučí vlákno.*“<sup>27</sup>

Higuči pracuje s tím, že veřejný dům jako instituce se nemusí explicitně dávat najevo jako místo prodeje lásky, ale přesto k němu všichni z širokého okolí jako k takovému místu přistupují. Navzdory tomu, že Chryzantéma nabízí i pohostinství, „*ani venkovan si sem nezajde objednat rybí pečení*“<sup>28</sup>, aniž by se nerozumělo samo sebou, že přišel v první řadě kvůli společnosti prostitutky. Rovněž je evidentní, že ženy tam ani nevkočí. Tato samozřejmost je později vyjádřena i v novele *Zápolení* (i děti ví, co se ve čtvrti lásky děje, aniž by jim to někdo musel říkat).

## ***Zápolení***

Novela, která bývá považována za nejlepší prozaický text Higuči Ičijó, se odehrává v bezprostřední blízkosti čtvrti Jošiwara a ukazuje její fatální vliv na dospívání zde vyrůstajících dětí. Jejich život sice naplňují především dětské hrátky a smích na straně jedné a meziskupinové rozbroje a nedorozumění v počátcích dětských lásek na straně druhé, avšak dějem se v mnoha náznacích táhne nepříjemná předtucha, že osud těmto dětem nepřeje nic dobrého, protože vyrůstaly právě zde. „*Že tvůj táta obhlídí u kanálu! Utrhují si spolužáci z chlapce, jehož otec je hasičem v Jošiware; všichni vědí, o co tam jde, aniž by jim to někdo vysvětloval.*“<sup>29</sup> Jedinou šancí, jak tomuto osudu uniknout, se zdá být vzdělání v instituci co nejdál od čtvrti, které si však ne všichni mohou z finančních důvodů dovolit.

27 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výbor z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 40

28 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výbor z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 22

29 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výbor z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 82

Nejvýrazněji se tento tlak dává najevo ve spojení s hlavní ženskou postavou děje Midori. Třináctiletá dívka je v okolí obdivována pro svou zvláštní krásu a příjemné vystupování. Mladí muži si ji za pár let představují jako kurtizánu („*Hele, Midori z Daikokuji! Tu bych chtěl vidět za tři roky!*“<sup>30</sup>) především proto, že její sestra Ómaki je ve zdejších domě Daikokuji populární nevěstkou. S Ómaki je Midori často srovnávána a podle některých je ještě krásnější než ona. Mladé ženy z Daikokuji a dokonce i jeho majitel jsou na Midori hodní a rozmazlují ji dárky i penězi. I zaměstnání obou rodičů je na Jošiwaru navázané (matka pro prostitutky šije a otec je účetním). Midori u sestry v domě tráví svůj volný čas a učí se zpěvu a tanci, takže se dá říct, že se na „kariéru“ prostitutky už dávno připravuje. Zatím se však zdá, že je na sestru hrdá a těchto výhod si spíše považuje, i kdyby to mělo být jen natruc synovi představeného chrámu Nobujukimu. „*Ona, Midori z Daikokuji, mu nic nedluží. (...) Její sestru Ómaki už tři roky navštěvuje pan bankéř Kawa, a taky za ní chodí pan Jone z burzy a ten malý, co je v parlamentu, ji dokonce chtěl vykoupit ze smlouvy a vzít si ji za manželku, ale odmítla ho, protože se jí nezamlouval. Madam říká, že to je moc důležitý pán, a kdo tomu nevěří, může se jí zeptat. Nebýt Ómaki, Daikokuja by určitě dávno pohasla. Proto je pan majitel na její rodiče i na Midori samotnou tak hodný.*“<sup>31</sup> Jen si však sama plně neuvědomuje, co přesně ji čeká, a ani důsledky takového povolání si neumí představit. „*Nemá ponětí o tom, co to Ómaki stojí, aby si udržela své postavení: zařikávat se u mřížoví, pištivým myším hláskem přivolávat klienty... a potom, při loučení, je významně plácnout do zad. Midori to vše vnímá plna obdivu, je až smutné, že takové dítě beze studu používá na ulici pikantní výrazy ze čtvrti.*“<sup>32</sup> Nechápe, proč by se musela za sestru stydět a vzhlíží k ní za to, že přispívá rodičům. Trochu jí takové možnosti vyplývající z všeobecné proslulosti a obdivu i závidí. Tomu samozřejmě odpovídají i její zájmy – spíš než způsoby vedení domácnosti její pozornost přitahují zvěsti z ulic, kteří klienti jsou žádoucí a jak vysoké odměny a za co jsou běžné. Vábí ji lesk rób a svět kurtizán si idealizuje.

Ostatní však o prostituci tak vysoké mínění nemají a i přesto, že se Midori zatím neprodává, ji jako nevěstku cejchují. „*Co žvaníš, couru? Seš jen děvka na prodej, jako*

---

30 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výbor z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 88

31 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výbor z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 105

32 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výbor z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 109

*ta tvoje sestra!*<sup>33</sup> křičí na ní chlapec Čókiči při jednom z bojů mezi dvěma dětskými gangy. Sama si to jako příkoří začne připouštět až ve chvíli, kdy jí na festival vyčešou vlasy nahoru ve stylu *šimada*, jak se nechávaly česat dospělé ženy a se zvláštní oblibou i kurtizány, a obléknou ji do výrazných barev, až se „*podobá nádherné kjótské loutce*“<sup>34</sup>. Ne snad, že by byla opěvovanější než obvykle, přesto však Midori klopí oči a snaží se svým chováním nepřitahovat pozornost ještě více. Připadá si odporně a cítí úzkost a hanbu, jak se na ní všichni dívají. Samu sebe začne vnímat jako dospělou a poprvé v životě si uvědomí, co ji nevyhnutelně čeká. Jako by se vyplňovala zlá předtucha, kterou čtenář pociťuje v průběhu celé povídky a již vlastně celý příběh i začíná: „*Dlouhá je odtud cesta kolem smutečních vrb, od nichž dohlédneš k hlavní bráně do Jošiwary, podél kanálu, který obhání celou Čtvrť, černého jak úsměvy jejích kurtizán.*“<sup>35</sup> (Černé úsměvy odkazují k černi, kterou si kurtizány barvily zuby, stejný zvyk je zmíněn i v povídce *V kalném proudu*).

Není to však jen zlom v Midoriině životě, který poukazuje na zvyklosti v zábavní čtvrti. Higuči se podařilo plasticky vylíčit způsob, jakým mezi sebou švitoří prostí lidé v uličkách Tokia a jejich nejčastějším tématem jsou, jak už to tak bývá, ostatní lidé. Všichni, co se kolem Jošiwary jen míhají, na ní nějak závisejí – jsou kurtizánami, zákaznicemi, švadlenami či vrátnými. A malým dívkám, které se kolem Jošiwary motají, se předurčuje veskrze tentýž úděl – stát se nevěstkou jednoho z domů, až dospějí do správného věku.

I veřejné mínění, že nejlepší kurtizány jsou vnímány jako svého druhu vážené umělkyně, přetrval až do této doby. Navíc se zde však objevuje i názor, že z hlediska rodinné prestiže jsou dcery cennější než synové, neboť se „*šíří pověsti o tom, jak se něčí rodina povznesla, vždy díky dceři, kluk je k ničemu, nic víc, než ocas křížence, co se prohrabává v odpadcích.*“<sup>36</sup> Higuči představuje ve Čtvrti převládající názor, že schopných dcer – kurtizán - se drží dobrá pověst, která prospívá rodině, ale synové v pozdní pubertě sklouznou přes pochybné party až k marnivému stylu života, kdy přes den sice pracují, ale po nocích se tahají po nevěstincích a nic kromě levné dámské společnosti a hazardu je nezajímá.

---

33 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výběr z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 97

34 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výběr z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 130

35 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výběr z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 79

36 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výběr z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 108

## **Rozcestí**

Poslední z výběru se soustředí na dva přátele. Patnáctiletý sirotek Kiči je drobný deštníkářský učedník a půvabná Okjó, které je něco přes dvacet, se živí šitím. Oba se protloukají jen stěží bez vidiny toho, že se jim jednou bude dařit lépe. Kiči vnímá Okjó jako starší sestru a protože nemá žádné příbuzné, je pro něj vším. Když se dozví, že se Okjó chystá přestat s prací švadleny a nastoupí službu ve veřejném domě, otřese to s ním. Okamžitě v jeho očích klesne: „*Předevčírem sem se popral s Handžim a chvástal se, že přece Okjó není taková, že by se dala někým vydržovat, a za pár dní mu musím dát za pravdu. - No to mě mrzí, že sem narazil na tebe, takovou proľhanou, proľnanou, hrabivou holku a že sem tě vůbec kdy moh považovat za sestru. Už tě, Okjó, nechci nikdy vidět.*“<sup>37</sup> Je otázka, zda takto nenávistnou reakci vyvolalo to, že Kiči nikoho důvěrnějšího ve svém životě nemá, nebo plyne z přesvědčení, že Okjó má na vybranou (stále si může i dál vydělávat jako švadlena) a přesto si chce zvolit tohle – ohavnou práci na ohavném místě. „*Ale víš, Kiči, já už mám toho praní a zašívání po krk. Nežli žít v týhle mizérii, radši se nechám vydržovat a budu chodit v krepovém kimonu, aby každej viděl, co jsem zač... Snad si ani sama neuvědomovala, co říká.*“<sup>38</sup> Snaží se ji přesvědčit, ať si to rozmyslí, ale marně. Nenechá ji ani, aby se ho dotkla, jak jí najednou opovrhne.

Způsob, jakým Higuči Ičijó vykresluje své (nejen) ženské postavy, je citlivě realistický. Líčí je jako přemýšlivé nešťastnice, které se rvou s osudem a prohrávají, zdržuje se však sentimentálního pathosu. Vždy se snaží retrospektivně či v dialogu osvětlit jejich situaci, důvod rozhodování a motivy, a proto nelze žádnou z nich zjednodušeně oštitkovat jako kladnou či zápornou postavu. Pro muže platí ve většině případů totéž. Pro své, i třeba zlé či přezíravé, chování mají alespoň vysvětlení, když už ne omluvu. Ičijó se podařilo charaktery napsat dostatečně věrně a plasticky na to, aby se čtenář dokázal do jisté míry ztotožnit s každou z nich.

---

37 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výběr z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 158

38 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výběr z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 157



## Srovnání

Mezi tvorbu autorů dlí propast více než dvou seti let. Za tu dobu tokugawský šógunát ochabl natolik, že jej nahradila demokracie Meidži. Ihara Saikaku měl ale i v době Higuči Ičijó, v 90. letech, znatelný vliv. Miroslav Novák jeho dílo nazývá „*prvním domácím inspiračním zdrojem, v němž japonští spisovatelé hledali oporu proti přívalu evropských literárních vzorů.*“<sup>39</sup> A jako k takovému se k němu obracela i Ičijó, ačkoli její inspirace sahala i dál do historie.

Názory na Saikakua v době Meidži však nebyly jednotné. Na jedné straně následován spisovateli vyznávajícími tradiční proud japonské literatury a obdivován například kritikem Masamunem Hakučóem, který jej dokonce nazval nejlepším spisovatelem Japonska. Na straně druhé kritik Kitamura Tókoku návrat k Saikakuovi jakožto spisovateli neschvaloval, protože se neztotožňoval s hodnotami doby, o níž Saikaku psal – tokugawské období bylo v jeho očích dobou neúcty k ženám a propastných třídních rozdílů. Saikaku právě na těchto nešvarech stavěl svá díla a Kitamura jím za to opovrhoval: „*Zobrazovat chtíč znamená hnát lidstvo k degeneraci na zvířecí říši; zobrazovat skutečnou lásku znamená zajistit mu krásu a duši. Spisovatel, který se stal instruktorem chtíče a jeho tlumočnickem, podněcuje lidstvo, aby se stalo nejnižším ze zvířat, a bezohledně ubližuje tomu nejúžasnějšímu a nejkrásnějšímu aspektu literatury.*“<sup>40</sup>

## Popularita a vliv doby

Saikaku i Ičijó se ještě za svého života dočkali obliby u čtenářů a obdivu kritiků (ačkoli Ičijó si jich nemohla užívat příliš dlouho). Jejich literární odkaz takto vnímáme i dnes. Když však odhlédneme od neoddiskutovatelného talentu na vyprávění příběhů, příčiny jejich úspěchu najdeme někde jinde.

V případě Saikakua bude tento důvod patrně o něco prozaičtější. V jeho době si

---

39 NOVÁK, Miroslav. Zevrubný glosátor prchavého světa, In. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 199

40 „To depict lust is to drive mankind into the degenerate realm of the beasts; to depict true love is to provide man with beauty and soul. The writer who has become an instructor in lust and its interpreter incites mankind to become the lowest of animals and wantonly harms the most wondrous and beautiful aspect of literature.“ (KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese literature of the Modern Era: Poetry, Drama, Criticism*, New York: Columbia University Press, 1999, str. 520-521)

chtěli bohatí měšťané především užívat života plnými doušky, aniž by se za to museli komukoli omlouvat. Od 60. let 17. století se stávala velmi populární divadelní tvorba a Saikaku toho v osmdesátých letech využil – kvůli několika prvkům (viz níže) jeho příběhy divadlo připomínaly a volil i podobně tragikomické motivy, tudíž podával lačným čtenářům svá díla ve formě, na niž si navykli z her kabuki a džóruri. A co se týkalo obsahu, dal jim přesně to, co chtěli – lehkovážný bezstarostný svět, jehož aktéři, zámožní měšťané živící se obchodem, si z prchavé reality brali, co chtěli a kolik chtěli. S ženami-kurtizánami v hlavních rolích, které byly symboly krásy, vznešenosti a hlavně předměty mužské touhy, měl Saikaku úspěch prakticky zaručený.

Higuči Ičijó naproti tomu ústupky době dělat nechtěla. Z jejího deníku vyplývá, že měla určitou představu o tom, jak chce psát a o čem, a tlaky soudobé společnosti (například na formu) ji obtěžovaly: „*Prázdné bohatství a prestiž tohoto světa jsou odsouzeníhodné. Já půjdu cestou literatury jako Ono no Komači, i kdybych měla skončit na samém dně.*“<sup>41</sup> Uměleckému citění navzdory musela podstatnou část svého literárně činného života brát v potaz, že píše pro peníze, a tedy se tlakům doby nemá jak vyhnout, až nakonec v létě 1893 dospěla k závěru, že tímto způsobem tvořit nechce – prodala, co se dalo, zadlužila se a přestěhovala rodinu do chudší čtvrti. Začala psát osvobozena od požadavků nakladatelů. Stále o svých tvůrčích schopnostech pochybovala, i když čtenářská i kritická veřejnost si jejími kvalitami byla jistá. Ičijó ale stále měla pocit, že ji nechápou tak, jak by bylo záhodno: „*Když napíšeš cokoli trochu podstatného, chválí tě banálními výrazy jako „génus nové éry“, ale zítra tě titíž lidé klidně dokáží pomluvit. (...) Jejich kritika mi nic neříká. Pokud jsou v mých dílech nedostatky, nevidí je, cokoli je v nich cenného, nedokáží to vysvětlit. Pořád říkají „Ičijó je ohromná“, „je schopnější než mnozí muži, o ženách ani nemluvě“, „je nanejvýš talentovaná“. Nezmohou se na nic lepšího než prázdné fráze?“*“<sup>42</sup> Dá se tedy říct, že talent Ičijó byl tak jedinečný a výrazný, že se stala populární své době navzdory, navíc s pocitem, že ji její současníci plně nechápou.

Odlišná mentalita doby však umožnila vykristalizovat ještě jednomu zásadnímu aspektu jejich tvorby, a to způsobu, jakým je nahlíženo na ženy. Těžko Saikakuovi

---

41 JELÍNKOVÁ, Miriam. *Zápolení o život a umění*, In: *Zápolení: výběr z díla*. 1. vyd. Překlad Miriam Jelínková. Praha: DharmaGaia, 2008. str. 166

42 JELÍNKOVÁ, Miriam. *Zápolení o život a umění*, In: *Zápolení: výběr z díla*. 1. vyd. Překlad Miriam Jelínková. Praha: DharmaGaia, 2008. str. 172-173

vyčítat jeho víceméně idealizovaný pohled na nevěstky – sám byl synem bohatého měšťana a jako takový se setkal spíš s hezkým pozlátkem veřejných domů. Navíc mu byl kvůli uzavření země značně odepřen pohled zvnějšku. Ičijó, sice dcera samuraje, ale celý život bojující s chudobou, se těmto vnějším vlivům západu nemohla ubránit a jako finančně nezajištěná žena vystavená více tvářím zábavních čtvrtí je pochopitelně chápala mnohem pesimističtěji. Saikaku sice následovala v bohatém popisném stylu, co do obsahu ale měla jiné ambice: „*Přála si dodat svému dílu větší hloubku tím, že jejich náměty naváže na dlouhou tradici literatury o licencovaných zábavních čtvrtích. Saikaku nikdy nevyjádřil pochybnosti o vhodnosti toho, že ženy prodávají svá těla k uspokojení chutí mužů, ale Ičijó, i přesto, že určitě nikdy nevolala po uzavření čtvrti Jošiwara, s lítostí pozorovala děti vyrůstající v takovém světě, a své postřehy zaznamenala nesentimentálně.*“<sup>43</sup>

### ***Stavba příběhu a pointa***

Oba autoři vydávali své povídky na pokračování (Saikaku v sešitech prchavého světa, Ičijó v literárních časopisech). Když však srovnáme způsob propojení kapitol *Největšího rozkošníka* a *Největší rozkošnice* s kapitolami *V kalném proudu*, *Zápolení* a *Rozcestí*, hned si všimneme, že se výrazně liší mírou návaznosti.

Saikaku využívá řetězovou kompozici a každá kapitola tvoří jednotný celek jasně ohraničený uvozujícím začátkem osvětlujícím prostředí a vystupující postavy a pointou. Toto uspořádání předpokládá, že čtenář nemusí udržovat pozornost napříč jednotlivými vydáními a zároveň jej pobaví každá kapitola zvlášť, aniž by musel být obeznámen s těmi předcházejícími. Zároveň je záhodno, aby konec kapitol nikdy nebyl natolik svazující, aby na něj musela další kapitola složitě navazovat – proto i když se během kapitoly *Žena všech kvalit (Woman of quality)* Jonosuke seznámí s kurtizánou, zamiluje se a ožení se s ní, na začátku navazující kapitoly je během prvního odstavce ospravedlněn jeho návrat na cestu rozkoše a později se už o jeho manželce nemluví, kromě krátké zmínky, že „*ji konečně unavilo jeho toulající se záletnictví a opustila ho.*“

---

43 „She wished to give her story greater depth by associating its incidents with the long traditions of the literature of the licensed quarters. Saikaku never suggested any doubts about the propriety of women selling their bodies to satisfy the appetites of men, but Ichiyo, even though she certainly never advocated closing the Yoshiwara quarter, saw the pity of children growing up in that world, and she recorded her observations without sentimentality.“ (KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese literature of the Modern Era: Fiction*, New York: Columbia University Press, 1998, str. 179)

*Nebylo zapotřebí smutnit. Vše prostě vyhaslo.*<sup>44</sup> Podobně i v *Největší rozkošnici* – jakákoli změna se v ženině životě odehraje (a v drtivé většině případu se jedná o změnu zaměstnání/působišť), vždy se odehrává v rámci jedné kapitoly. Tento způsob vyprávění rovněž Saikakuovi usnadňuje obsažení několika let, či dokonce celého života hrdinů. Vrší tak na sebe několik víceméně nezávislých obrazů a důležitá není jednotnost a postupná výstavba, ale jedna každá pointa.

Naproti tomu Ičijó pečlivě vystavuje drama vždy jen jedno (i týkající se více postav, gradující však v průběhu a vrcholící v témže okamžiku). V povídkách *V kalném proudu* a *Zápolení* se příběhy postav vyvíjejí chronologicky a paralelně a v určitý moment se cesty postav zkrříží či sejdou - linie Riki a Genšičiho se odvíjejí, aniž by se ti dva setkali, a spojuje je až společná smrt, v případě Midori a chlapců z uličky se jejich linii propletou mnohem dříve, ve čtvrté ze šestnácti kapitol. V povídce *Rozcestí* Ičijó pracuje s retrospektivou objasňující fatální reakci postavy na rozhodnutí jeho přítelkyně stát se prostitutkou.

Právě odlišnost těchto postupů a jejich použití způsobuje, že zakončení jednotlivých příběhů postavených na dvou různých základech umožňují autorům zcela odlišné navození tragické atmosféry.

## ***Tragédie***

Ne snad, že by Saikaku neuměl vystavět tragickou zápletku. V kapitole *Láska kurtizány* (*Love of a Courtesan*), která je však v jeho případě ojedinělou ukázkou dramatické scény, se mu podařilo vygradovat velmi napínavý závěr. Na rozdíl od Higuči Ičijó se však držel zpět a epizodu nakonec ukončil šťastně, pravděpodobně i proto, že jeho příběhy byly svého druhu především satirou pro pobavení čtenářů, glosami na současnou společnost. Tragický konec a sebevražda nešťastných milenců byla vlastní spíše hram Čikamacua Monzaemona, které mají se Saikakuovou tvorbu společné znaky, přestože se jedná o jiné literární druhy (viz níže) a tragičností se jim podobá spíše v povídkách *Pět rozkošnic*. Ty se však nezaobírají životem kurtizán ve veřejných domech, ale ukazují milostné tragédie prostých lidí. V příbězích o nevěstkách se Saikaku vyžíval spíše v ironii prchavého světa a utahoval si z měšťanů, kteří si prostřednictvím prodejné

---

44 IHARA, Saikaku. *The life of an amorous man*. 1. vyd. Rutland: Tuttle Publishing, s. 170

lásky chtěli „*udělat ten klam co nejpěknější.*“<sup>45</sup>

Higuči Ičijó naproti tomu tragédii svých kurtizán ukazuje přímo a natvrdo, věcně a bez sentimentu. Na jednu stranu s nimi cítí a představuje jejich životní osudy tak, aby pro ně čtenář našel pochopení, nesklouzne však k obviňování společnosti či apelu na ni, nebucuje k sociální změně. Tím, že zevrubně popíše životní situaci každé nevěstky a zároveň neidealizuje její povahu ani nezjednodušuje její charakter, dává čtenáři možnost volby v budování vlastního názoru, typickou pro realistický román. Na rozdíl od Saikakua, jehož kurtizány jsou vykreslené černobíle jako pouhé oběti touhy (ať už mužovy nebo vlastní), Ičijó je obdařila přemýšlivostí, nejistotou a hlubokými city. „*A přesto, občas to vidím vočima těch venku: Je to hanebný, hnusný, krutý..., ale že bych si radši měla vzít nějakýho dobráka a držet se někde v baráčku, to zas ne, na to já nejsem. Na druhý straně žádnýho hosta vodbejt nesmím. Každýmu se musí lichotit, jakej je šarmantní, milej, jak ho miluju... Něktej to dokonce vezme vážně, a že si mě, takovou potvoru, vezme. Ale když mu budu patřit, budu s ním šťastná? Bude to to, po čem toužím?*“<sup>46</sup>

Díky tomuto odlišnému tónu každý z autorů vede své čtenáře k odlišným pocitům a nutí je k jiné dávce empatie. Zatímco Saikaku své čtenáře baví aktuálními postřehy, groteskními zvraty a tragikomickými osudy postav, Ičijó v nich vyvolá úzkost a bezmoc spojené s bezvýchodnou situací prodejně dívky či dokonce její smrtí.

## ***Emoce a humor***

Higuči Ičijó se začala tématem prostituce ve svých novelách zabývat od roku 1895, dva roky poté, co poblíž Jošiwary sama žila a živila se zde prodejem sladkostí ve vlastním obchodě (srpen 1892). V lednu 1895 publikovala v literárním časopise *Zápolení* a později téhož roku četla v překladu Dostojevského *Zločin a trest*. Dá se předpokládat, že právě soucitné vykreslené nebohé prostitutky Soni ze *Zločinu a trestu* a jejího údělu živit chudou rodinu přispělo k Higučiině jemně omluvnému vylíčení nevěstek v později vydaném *V kalném proudu*? Když totiž porovnáme právě tyto dvě povídky, pak v podání *Zápolení* s sebou profese nevěstky nese i jisté výhody –

---

45 NOVÁK, Miroslav. Zevrubný glosátor prchavého světa, In. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 202

46 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výběr z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 45

proslulost, dobré postavení rodiny a finanční zajištění – i přesto, že povídka má posmutnělý konec vyjadřující soucit s osudem dítěte. Povídka *V kalném proudu* však žádné výhody prostitutkám nepřisuzuje, ani sociální statut ani finanční nezávislost. Ještě později vydané *Rozcestí* se nese pro změnu v duchu odsouzení. Dá se tato radikální proměna ve vnímání prodejních žen vedle vlastní životní zkušenosti z čím dál tím větší bídy Ičijó přičítat i vlivu psychologického románu, v němž Dostojevský líčí prostitutku Soňu jako křehkou a laskavou dívku čelící krutému osudu, na niž se společnost dívá spatra?

Z našeho pohledu je pro nás (emancipované evropské čtenáře ve 21. století) těžké dívat se na Saikakuovu tvorbu očima jeho doby (17. století pod vojenskou vládou, v níž měly ženy výrazně nižší postavení než muži). Stejně jako se liší smysl pro humor napříč kontinenty, stejně tak se mění i v různých dobách. A právě Saikakuův humor výrazně podléhá duchu doby. Není těžké si představit, jak se soudobí čtenáři spolu s Rozkošnicí smejí ubohosti padesátnice, která vypráví, jak sedmnáctiletému mladíkovi v milostném objetí nalhala, že jí bude šestnáct. Saikaku často natahuje absurditu situace do takových rozměrů, až připomíná divadelní frašku, v současné literatuře by se však tento typ humoru s přijetím ze strany publika setkat nemusel, protože se změnila její kulisy. Skrze tuto absurditu se Saikaku nevysmívá lidským nešťastným osudům, ale spíše jejich nízkým mravům. „*Posmívala jsem se jim a říkala jsem si, že bych raději zemřela, než tohle, ale je to trápení, jak je těžké vzdát se života, i když ho člověk neželí.*“<sup>47</sup> Z hlediska emocí je Saikaku velmi přímočarý, postavy nečelí vnitřní nejistotě ohledně toho, jak by se měly zachovat. Milují i cítí zášť, na poli epizodních příběhů bez jakéhokoli tápání však jejich vyobrazení postrádá plasticitu postav. Často čelí svádění okolnostmi, jejich podlehnutí (k němuž vždy dojde) ale nepředchází žádná vnitřní nejistota nebo váhání – na ty totiž v prchavém světě není čas.

### ***Oděvy coby kostýmy***

Ačkoli se právě odívání kurtizán a jeho popis může zdát být podřadnou součástí příběhu, vhodně ilustruje způsob, jakým oba autoři své postavy vnímají.

Právě popis oděvu v Saikakuově podání může vyznívat jako vykreslení

---

47 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 113

divadelního kostýmu. Obšírně a detailně se zabývá tím, co je zrovna v módě, a jak to kurtizány umí nosit: „..., *moderní vlající rukávy se šijí na dvě stopy a pět palců, kimono se v pase nepodšívá a šíří se do zvonu, nejmíc se líbí vzadu pod pasem roztažené naplocho do vějíře, široký pás bez výztuhy se váže volně bez špendlení a trojitá spodnička se uvazuje výš, než to dělají ostatní ženy, nosí se tři kimona přes sebe, venku vždycky naboso,...*“<sup>48</sup> Ze Saikakuova vylíčení způsobu odívání kurtizán číší obdiv k detailu, půvabu a preciznosti, s jakou o sebe ženy pečují. Nejedná se o strohý faktický popis, je v něm i obsažen způsob oblékání, a zda je tento styl momentálně populární. Ve své době by mohl téměř sloužit jako návod ke správnému odívání. A podobnou péči Saikaku věnuje i účesům. Svým způsobem jim tímto vylíčením lichotí.

V případě Ičijó je tomu spíš naopak. Jednak na oblečení nedává takový důraz jako Saikaku, jednak bychom obdiv ve volbě jejich slov hledali jen těžko. I oděvy kurtizán mají značit jejich nízký původ, a to skrze levnost materiálu i vzoru a ledabylý způsob uvázání: „*Ženy se tu oblékají nápadně. Málokterá dívka má vzadu pevně uvázaný úhledný pás, spíš si volně obtočí něco širokého s křiklavým vzorem. Mnozí se pohoršeně odvrátí.*“<sup>49</sup> V jejím podání už oděv nespadá do umění, které musí vznešená kurtizána ovládat – místo toho klesá na úroveň uniformy, která má svou majitelku cejchovat jako prostitutku a poutat pozornost v davu. Naopak pozitivně Higuči vnímá, v souladu s dobou otevírající svou náruč západu, evropskou módu jako znak (i kdyby jen naoko) elegance a zámožnosti: „*...nenuceně si chodí ve skvělém evropském obleku, a ještě ke všemu se nechají podlézavě oslovovat Mladý pane! Mladý pane!*“<sup>50</sup>

## ***Místo děje coby kulisy***

Podobně je tomu i v případě práce s prostředím. Saikaku se svým Rozkošníkem i Rozkošnicí procestuje několik měst, každá kapitola se odehrává za odlišných okolností – jeho postavy jsou svého typu poutníky. Tento princip, v japonské literatuře zvaný *mičijuki* (道行), tedy putování po cestě, kdy je na začátku jednotlivých úseků zdůrazněno, kde se postava právě pohybuje, je typický pro divadelní hry *nó* a hry dramatika Čikamacua Monzaemona a, jak upozorňují Earl Miner a spol., jedná se o

---

48 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 23

49 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výběr z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 81

50 HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výběr z díla*. V Praze: DharmaGaia, 2008. Str. 82

další rys z divadelní praxe, jakou Saikaku ve svých prózách využívá.<sup>51</sup> Lokalizace nových prostředí přitom není žádným způsobem násilná, Saikaku začíná epizodu nastíněním počasí v daném městě, odkazem na jiného literáta, který se hodí k popisu prostředí, nebo způsobem, jak se v tom kterém městě obtížně shání práce. „*O podzimní rovnodennosti s večerním sluncem na západě mořská pláň, vzdouvající se rudé vlny před očima, to je pohled z ósacké Horní čtvrti, i vistirie obdivované v jarním květu začínají usychat,*...“<sup>52</sup> Saikakuovo dílo působí téměř jako mapa po tokugawském Japonsku.

Higuči Ičijó však svou pozornost vždy soustředí na jediné místo. Co do bohatosti barvitého vyličení prostředí si se Saikakuem nezádá, nepřikládá však konkrétnímu místu takovou důležitost – kdyby se příběh kterékoli její kurtizány odehrával v jiné zábavní čtvrti mimo Jošiwaru, na příběh samotný by to nemělo vliv. Snad jediný začátek, který se této tradici podobá, je popis cesty lemované smutečnými vrbami k hlavní bráně Jošiwary v povídce *Zápolení* (viz poznámka č. 35).

## ***Náboženství***

V dobách Tokugawa i Meidži náboženství do života Japonců neodmyslitelně patřilo. A nebyl to zdaleka jen buddhismus, ačkoli se do děl obou autorů promítá nejvýrazněji, a to přítomností četných chrámů. Saikakuovy postavy se do chrámů uchylují, hledají-li útočiště nebo nový směr života, v případě Rozkošnice to však často končí milostným dobrodružstvím, takže se dá říct, že Saikakuovo zobrazení buddhistických chrámů je spíše lehkovážné: „...jedli ryby i drůbež a chodili k holkám, hlavně do čajovny U kapra na Třetí třídě, jinak se ale vždycky chovali jako řádní mniši, takže se s tím asi i Buddha smířil a odpustil jim, neboť je ani žádná odplata nestihla. Ale v poslední době se klášterům dobře daří a mniši vyvádějí; jak přijde večer, shodí kutnu a přestrojeni za lékaře se chodí bavit do podniků, dokonce i v klášteře si drží ženy,...“<sup>53</sup>

Rozkošník Jonosuke se dá na cestu víry ve chvíli, kdy si přeje očistit od hříchu (přestože tuto touhu vzbudilo pouze otcovo vydědění, a tudíž totální bezmoc bez

51 MINER, Earl Roy, Hiroko ODAGIRI a Robert E MORRELL. *The Princeton companion to classical Japanese literature*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1985, str. 79

52 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 103

53 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, str. 41



možnosti se kamkoli uchýlit) – a jako takového jej mniši litují. Nakonec ale očištění své duše vzdává.

Ičijó se k této nadsázce neuchyluje, je nepoměrně vážnější a věcnější. Už jen první kapitola v *Zápolení* se jmenuje *U chrámu*, podle umístění u buddhistického chrámu Daiondži, který zdaleka není jediným skutečným svatým místem, které je v povídce zmíněno. Mnišský život se nejvýrazněji s uličkami lásky setkává v podobě zářijového karnevalu Niwaka, který spočívá v průvodu žestěřů a nevěstek zábavními uličkami.<sup>54</sup>

Ani jeden z autorů však z perspektivy náboženství prodejnou lásku nekritizuje ani jej nevyužívá jako ctnostný protipól bezectným uličkám lásky. Pro Saikakua je svět mnichů stejně potřebný jako prostředí veřejných domů, neboť z buddhistického učení pojem prchavý svět vychází (i přesto, že si jej měšťanská společnost vyložila opačným způsobem). Pro Ičijó jsou potom, stejně jako pro každého Japonce, projevy náboženství každodenní součástí života.

---

54 Na počátku 18. století však byla zvykem improvizovaná představení u příležitosti slavností ósacké svatyně Sumijoši.

## Závěr

Občas lze u nás slyšet průpovídku, že prostituce je nejstarším řemeslem. Irelevantnost tohoto hesla je nasnadě, v případě jeho aplikace na Japonsko je však zcela nesmyslná. Její kořeny se jednak nedají zcela přesně datovat, jednak v Japonsku prostituce „povýšila“ z řemesla na striktně organizovanou instituci, která je v západním světě nevídaná. V této práci jsem se zaměřila pouze na vybraná díla Ihary Saikakua a Higuči Ičijó, nesmíme však podléhat dojmu, že by se tématu prostituce žádný jiný japonský autor nevěnoval. Vedle mnohokrát zmiňovaného Čikamacua Monzaemona se, ať už zevrubně nebo ve zmínkách, tématu prostituce věnovali mimo jiné i současník Higuči Ičijó Nagai Kafú nebo současný autor Murakami Rjú.

Způsob prezentace a otevřenosti tohoto odvětví konec konců fascinoval i českého japanologa Joa Hloucha, který do Japonska vycestoval roku 1906 a jedinečnou atmosféru, i když tenkrát už značně povadlou, zachytil nejen na výmluvných fotografiích, ale i v knize *Prodavačky úsměvů*. „Dole, v přízemích jasně osvětlených domů, v prostorných zamřížovaných výkladních skříních seděly kněžky lásky, japonské oirany, obyvatelky Jošivary. Seděly tam jakoby na jevištích, vyvýšených nad úroveň ulice, na měkkých rohožích, na hedvábných poduškách po deseti, někde i po dvaceti, jak tomu dovovala výkladní skříně.“<sup>55</sup> Jakkoli mohl Ihara Saikaku své kurtizány popisovat s obdivem pro jejich noblesu, cit pro umění a péči o vzhled, jakkoli soucitně Higuči Ičijó líčila jejich pohnuté osudy zklamaných romantických vztahů, nesmíme zapomínat na krutou realitu čtvrtí červených luceren. Více než cokoli jiného představovaly nevěstky zboží – načančané a vystavené na odív, sedící v klecích, dokud si někdo nekoupil jejich společnost. A zdaleka se nejednalo o zanedbatelný počet žen. „Nesmírné bylo tehdy to japonské město nepravosti. Přes 15.000 obyvatelů dlelo v jeho zdech, obehnaných příkopy naplněnými vodou a na 5.000 krásných žen oddávalo se tam bez reptání svým strašným povinností.“<sup>56</sup> Způsob, jakým Jošiwaru Hloucha vnímá, je nevyhnutelně paradoxní – na jedné straně nevěstky nazývá princeznami a obdivuje se lesku a exotičnosti prostředí, na straně druhé si posteskává nad jejich situací. Jeho pohled evropského cizince, který takové zacházení s prostitutkami vidí ve svém životě

---

55 HLOUCHA, Joe. *Prodavačky úsměvů*. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1929. str. 85

56 HLOUCHA, Joe. *Prodavačky úsměvů*. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1929. str. 89

poprvé, příhodně (avšak jistě ne záměrně) směšuje vyznění děl rýpavě obdivujícího Ihary Saikakua i teskně realistické Higuči Ičijó.

Nejen v českých zemích, pohnuté osudy kurtizán prostřednictvím proslavené opery *Madame Butterfly* zasáhly diváky po celém západním světě. Tragický příběh nevěstky Čo-Čo-San, která v Nagasaki čeká na návrat svého milého z Ameriky, se hraje až do dnešní doby a ukazuje, jak fascinovaná byla nejen evropská společnost exotickým Japonskem i jeho nevšedním světem krásných, umělecky vzdělaných kurtizán. Evropa sice byla na prostituci zvyklá (jak zobrazují například i romány Gustava Flauberta), ale japonská prostituce byla nesrovnatelně organizovanější a navíc ji doprovázela tradiční japonská umění.

Ačkoli od restaurace Meidži docházelo k několika různým regulacím prostituce, o úplném vymizení tohoto průmyslu mluvit nelze ani dnes. Jediné, co se vytratilo, je jeho striktně organizovaná institucionalizovaná podoba. V současnosti má prostituce v Japonsku jakýsi pololegální status. Zákony prostituci zakazují, neexistují však tresty pro prostitutky či zákazníky. Organizovaná prostituce je často zakrývána za sexuální masáže či tzv. image cluby, tématická zařízení nabízející v omezeném rozsahu sexuální služby. Podle Kadokury Takašiho, ekonoma a autora knihy *Sexonomic: Profits in the Global Sex Economy*, tato zařízení navštíví ročně 325 tisíc zákazníků. Kromě jmenovaných institucí si však prostitutí přivydělávají i středoškolské studentky. Každoročně jich je podle vládních průzkumů kolem 170 tisíc (ostatně tohoto tématu ve svém románu *Zrůda* dotýká i současná spisovatelka Kirino Nacuo).

Vedle toho přežila do dnešní doby i tradiční podoba společnic, avšak bez sexuálních služeb. Ze zákona musí dívky dokončit nižší stupeň střední školy předtím, než smí dobrovolně nastoupit jako *maiko* (舞子) do výchovného programu, který z nich za dva roky vychová plnohodnotnou gejšu, neboli *geiko* (芸妓). Dívky se učí čajovému obřadu, hře na hudební nástroje, tanci a umění konverzace. Veškeré peníze, které si za několik prvních let v domě vydělají, odevzdávají paní domu (po jak dlouhou dobu se liší podle smluvené částky). Ona je výměnou za to učí a investuje do nich. V roce 2015 zde tímto způsobem žilo 67 *maiko* a 177 *geiko*.<sup>57</sup> Centrem této kultury je okres Gion v Kjótu, který měsíčně vyhledá na čtyři sta turistů.

57 OGINTZ, Eileen. *Inside the secret world of a modern-day geisha* [online]. Dostupné z <http://www.foxnews.com/travel/2015/09/22/inside-secret-world-modern-day-geisha.html>

## **Resumé**

This thesis focuses on the portrayal of prostitution in Japan in Tokugawa and Meiji periods in the works by Ihara Saikaku and Higuchi Ichiyo. Each work has been analysed concerning different historical context, in which both authors wrote. Special concern has been put on the hierarchical institutional nature of brothels and the way japanese society percieved the social roles of courtesans. This has been shown not only through different attitudes of the authors, but also through historical contexts of Tokugawa and Meiji periods. Particular differencies has been devided in several cathegories, such as the influences of time, religion and the perception of tragedy and humor.

## Seznam pramenů

HIGUČI, Ičijó. *Zápolení: výbor z díla*. 1. vyd. Překlad Miriam Jelínková. Praha: DharmaGaia, 2008. 198 str. ISBN 978-80-86685-86-1.

IHARA, Saikaku. *The life of an amorous man*. 1. vyd. Rutland: Tuttle Publishing, 2001. 233 str. ISBN 0-8048-1069-9.

IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967. 205 str.

## Seznam literatury

BOHÁČKOVÁ, Libuše a Vlasta WINKELHÖFEROVÁ. *Vějíř a meč: kapitoly z dějin japonské kultury*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1987. 389 str.

CORNYETZ, Nina. *Dangerous women, deadly words: phallic fantasy and modernity in three Japanese writers*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1999. 302 str. ISBN 0804732124.

DOSTOJEVSKIJ, Fjodor Michajlovič. *Zločin a trest*. Frýdek-Místek: Alpress, 2014. 504 str. ISBN 978-80-7466-541-7.

FRANCOEUR, Robert T. a Raymond J. NOONAN. *The International encyclopedia of sexuality*. New York: Continuum, 2001. ISBN 08264127424.

HLOUCHA, Joe. *Prodavačky úsměvů*. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1929. 111 str.

JELÍNKOVÁ, Miriam. *Zápolení o život a umění*, In: *Zápolení: výbor z díla*. 1. vyd. Překlad Miriam Jelínková. Praha: DharmaGaia, 2008. 198 str. ISBN 978-80-86685-86-1.

KEENE, Donald. *Modern Japanese diaries: The Japanese at home and abroad as revealed through their diaries*. New York: Columbia University Press, 1998. 534 str. ISBN 0-231-11443-5.

KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese literature of the Modern Era: Poetry, Drama, Criticism*. New York: Columbia University Press, 1999. 687 str. ISBN

0-231-11439-7.

KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese literature of the Modern Era: Fiction*. New York: Columbia University Press, 1998. 1329 str. ISBN 0-231-11434-6.

*Lexikon východní moudrosti: buddhismus, hinduismus, taoismus, zen*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 1996. 565 str. ISBN 80-7198-168-0.

LINDSEY, William R. *Fertility and Pleasure: Ritual and Sexual Values in Tokugawa Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2007. 234 str. ISBN 978-0-8248-3036-6.

MALINA, Jaroslav a kol. *Kruh prstenu: světové dějiny sexuality, erotiky a lásky od počátků do současnosti: v reálném životě, krásné literatuře, výtvarném umění a dílech českých malířů a sochařů inspirovaných obsahem této knihy*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. 1215 str. ISBN 978-80-7204-493-1.

MINER, Earl Roy, Hiroko ODAGIRI a Robert E. MORRELL. *The Princeton companion to classical Japanese literature*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1988. 570 str. ISBN 0-691-00825-6.

NOVÁK, Miroslav. *Zevrubný glosátor prchavého světa*, In. IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, 205 s.

NOVÁK, Miroslav. *Japonská literatura I*. 1. vyd. Praha: SPN, 1989. 219 str.

ŠVARCOVÁ, Zdeňka. *Japonská literatura 712-1868*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005. 300 str. ISBN 80-246-0998-3.

VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Dějiny Japonska*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986. 605 str.

WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Slovník japonské literatury*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. 335 str. ISBN 978-80-7277-373-2.

ZÁRUBA, Hynek. *Jošiwara, japonské město milování*. Praha: Nakladatel Ladislav Šotek, 1927. 256 str.

## Použité články

ADELSTEIN, Jake. *Sexnomics: Japan's 100 Billion Dollar Sex Industry And The Pink Zone* [online]. Dostupné z <http://www.japansubculture.com/sexnomics-japans-billion-dollar-sex-industry-and-the-pink-zone/>

JENKINS, Chadwick. *The Original Story: John Luther Long and David* [online]. Dostupné z <http://www.columbia.edu/itc/music/opera/butterfly/>

OGINTZ, Eileen. *Inside the secret world of a modern-day geisha* [online]. Dostupné z <http://www.foxnews.com/travel/2015/09/22/inside-secret-world-modern-day-geisha.html>

TRACHTOVÁ, Zdeňka. *Česko má první sexuální asistentky. S pohlavním životem pomůžou postiženým* [online]. Dostupné z [http://zpravy.idnes.cz/sexualni-asistence-0o3-/domaci.aspx?c=A151102\\_141206\\_domaci\\_zt](http://zpravy.idnes.cz/sexualni-asistence-0o3-/domaci.aspx?c=A151102_141206_domaci_zt)